

¿QUI EN TÉ LA CULPA?

La crisi del teatre valencià

En els dos últims anys les representacions de teatre en català han disminuït en les sales de València. Els grups desapareixen. Hem aplegat ací distintes opinions des de distints àmbits.

Miquel Alberola

Fa uns dies —pocs— TV3 ofería l'últim capítol del programa *En escena: cent anys de teatre català*. Dirigit i presentat per l'actriu Mercè Managuerra, el televident hi ha pogut conèixer la vida i l'obra d'alguns dels millors dramaturgs i aproximar-se a passatges significatius de les seues obres.

És només una referència veïna. Una dada que implica, per part dels responsable, la voluntat d'educar la societat de cara al nostre teatre, de familiaritzar-la amb el món de la il·lusió i la seducció, l'expressivitat i el text.

El teatre valencià és encara una reivindicació, és embrionari, i funciona, si fa no fa, a un nivell poc més que clandestí. Algú en té la culpa. Fóra absurd, per exemple, esperar programes d'aquestes característiques al centre regional de televisió, tan criticat. D'altra banda, aquells que negocien amb els diners públics no avancen massa i no orienten els seus càlculs a fonamentar una pedagogia de l'espectacle en català.

La resplendor i la debacle

En la dècada dels 70 hi va haver una forta proliferació de grups independents de teatre en català. Era l'ebullició del nacionalisme, «hi havia molta demanda», apunta Ximo Vidal —del grup Pluja Teatre. En aquells dies, «ací —diu Manuel Molins, autor teatral— es van parir més idees que en

Dalt, Ximo Vidal, del grup Pluja. Baix, J. Gandia Casimiro.

cap altre lloc de l'Estat espanyol, però les infraestructures eren miserables».

Tota aquella resplendor ara s'ha sufocat amb el mateix ímpetu amb què va nàixer, «després ha vingut la debacle —continua Ximo Vidal— dels grups, i només queden els professionals: dues o tres companyies. La resta, els amateurs, desapareixen tots. El teatre no funciona, i no perquè no hi haja demanda, sinó perquè, en part, la gent no vol acceptar que la professió és molt dura: anar a un poble, descarregar, muntar, representar, desmuntar, carregar i tornar-se'n. La gent, a València, només vol treballar per a una elit d'intel·lectuals i estu-

dients, i com que no es guanyen diners, el teatre no pot convertir-se en una professió. Es només un luxe que ha de ser, necessàriament, subvencionat per les institucions».

Un balanç entre les programacions dels dos últims anys dels teatres institucionals i privats posa en relleu l'escassa participació d'obres en la nostra llengua. La referència que més sorprèn és la del Teatre Principal, el nostre *primer coliseu*, amb només dues obres. El Teatre València, que és el que més interès hi ha dedicat, no supera la desena, incloent-hi les representacions de mim i els muntatges d'Els Joglars, que solen ser plurilingües. Els altres teatres, poc, però no tan poc com el Principal. I la Sala Escalante ha sacrificat el seu objectiu adult per una tasca de futur.

Les causes, segons han comentat a EL TEMPS persones vinculades al teatre, caldrà buscar-les en aquells que dissenyen la política teatral, en la resposta del públic i en la manca de muntatges de qualitat. Cadascú —empresaris, programadors, directores i autors— té una història a contar, però la crisi del nostre teatre són faves comptades.

El fracàs de les decisions

«La política institucional —analitza Manuel Molins— respon a un desgavell des del moment en què el conseller Ciscar diu que som una cultura amb dues llengües. Quan es parla de teatre valencià hi ha un retrocés en les coses que fa deu anys eren claríssimes. Cal distingir entre teatre fet en valencià i teatre fet per valencians —que no és valencià—, és a dir, hi ha una consideració de valencià des del punt de vista polític i des del punt de vista lingüístico-cultural que aclareix el desgavell.»

«Es diu que la societat valenciana és bilingüe —continua Molins—, i en base a això haurien de fer el 50 % del teatre en valencià i l'altre 50 % en castellà. Ni és cert ni es fa així. És molt trist, institucionalment, que els qui han dirigit i dirigeixen els teatres no hagen sabut consolidar el teatre valencià. Continuen amb mentalitat de provincialisme i sucursal. No solament no s'ha arrancat dels grups que teníem, sinó que els han agranats. Estan fent una política de pedaços, per això la Sala Escalante es converteix en la *sala de los sueños*. Ara el poder vol

fer rendible socialment el teatre: perden diners, però guanyen públic. Fa uns anys només perden diners».

Ximo Vidal, per la seua banda, considera que «el panorama del teatre català a València és terrible. Els polítics tenen molta por i, atés que la ciutat aglutina el 50 % de la població del país, només els interessa aquesta meitat quant a vots. La resta, els que parlem en català, no ens mengem una rosca. La política del Teatre Principal, per exemple, és la de la massa: importa més l'assistència que la qualitat de l'espectacle. Volen fer un teatre comercial com els que hi ha a Madrid —no estem en contra d'això, sempre que hi haja una normalitat de programació suficient en català.»

Res de tot això

Rodolf Sirera, autor teatral, ex-director dels teatres institucionals i actual cap de servei de Teatre de la Conselleria de Cultura, justifica la seua anterior gestió remarcant que «no hi havia mitjans. Si no es feien més representacions en català, és perquè tampoc no hi havia massa espectacles.»

Segona edició

FERRAN TORRENT

Penja els guants, Butxana
Mínima de butxaca, 19

EDICIONS DELS QUADERNS CREMA
F. Valls i Taberner, 8 - 08006 Barcelona
(93) 212 87 66 - 212 38 08

Dalt, Manuel Molins. Baix, Rodolf Sirera. Dues visions distintes.

Vicent Vergara, responsable del Teatre València, coincideix amb Sirera. «Hi ha pocs espectacles en valencià —diu— i pocs professionals d'interès per a la programació de la sala. A l'hora d'elaborar-la no hi ha grups de qualitat, i a nosaltres ens interessa més la qualitat que l'idioma.»

Josep Gandia Casimiro, director del Teatre Principal i la Sala Escalante de la Diputació de València, pensa que les sales de la ciutat —totes— estan ben definides pel que fa als espectacles que s'hi representen, «aleshores, la contractació de companyies per al Principal està en funció de les característiques de la sala. Les produccions han de ser d'envergadura, siga per l'èxit reconegut de l'obra o per la capacitat d'atraure el públic que tenen les figures. Nosaltres seguim les produccions que es fan a Catalunya i a l'Estat espanyol, i les de qualsevol lloc, sempre que tinguen la categoria que requereix la sala. Per exemple, ara durem Dario Fo.»

«De tota manera —continua Gandia— al País Valencià hi ha un problema, des del meu punt de vista, de capacitat de producció. De producció entesa en tots els sentits de la paraula: finançament, directors, autors... Jo, com a programador, he de partir de les coses que hi ha; ara bé, si jo tingués un altre càrrec, faria una altra cosa.»

Quan Gandia Casimiro es va fer càrrec dels Teatres de la Diputació tenia el propòsit de destinar la Sala Escalante a la producció de muntatges valencians. «Això va ser el primer any, però desgraciadament va ser un fracàs. La crítica va acarnissar-ne amb la manca —segons ells— de qualitat dels grups. El públic no va respondre, la mitjana d'espectació era baixíssima —EL TEMPS, pràctica-

ment, tampoc no va dedicar cap atenció al tema. Aleshores vaig creure més oportú, mantenint la idea de la promoció de professionals valencians, dedicar la sala a programacions escolars. I la resposta ha estat extraordinària, i la programació és la meitat en valencià i l'altra meitat en castellà.»

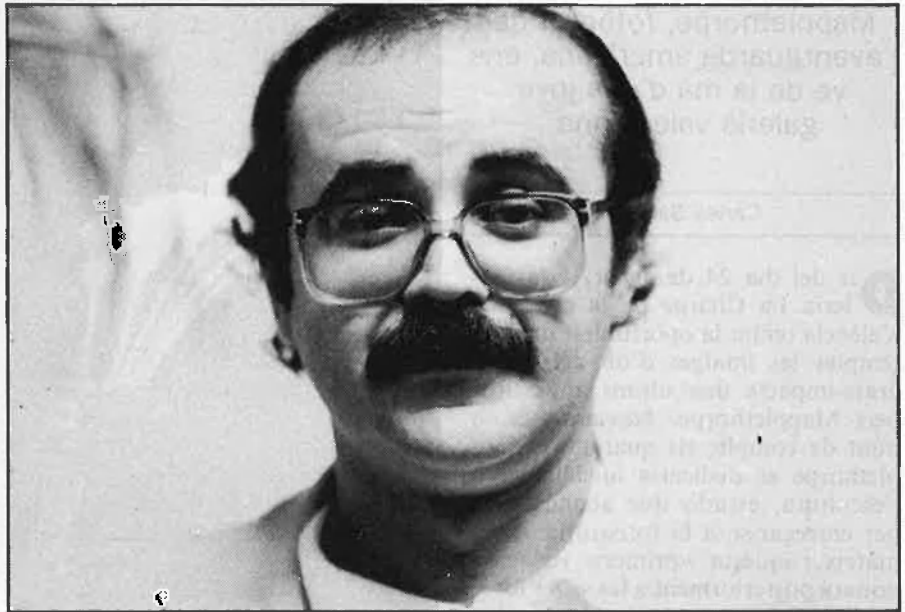
El públic, irregular

La qüestió d'estabilitzar un públic sobreentén l'increment de l'oferta

més papista que el papa, no pot fer allò que Acció Cultural no fa: hi ha un degradament de la imatge del teatre per part dels sectors que li haurien de prestar suport.»

Rodolf Sirera, fent balanç de la seua etapa de director dels Teatres de la Diputació, remarca el caràcter irregular del públic: «de vegades, teníem respostes descoratjadores i de vegades, gran assistència».

Vicent Vergara sosté que la resposta del públic a les representacions en

d'espectacles en la nostra llengua. I a l'inrevés, no hi ha discurs teatral sense un públic estable. Tota la compravenda cultural —o no— és tautològica i gens confusa. Si hi afegim la manca d'esforç polític per part dels responsables, la nostra dramaturgia —l'estat de la qual ja és prou dramàtic— s'anul·la sense arribar a l'escenari ni al pati de butaques.

«El públic —en opinió de M. Molins— ha abandonat el teatre valencià perquè no se l'ha educat. Des del punt de vista editorial, tampoc no s'ha fet cap esforç de promoció de textos teatrals. En conseqüència, no hi ha una educació com en novel·la o poesia —ja sé que els autors teatrals no som genials, però els poetes i els novel·listes, tampoc.»

«D'altra banda —segueix Molins— Acció Cultural tampoc no fa costat al teatre valencià. No ha establert pactes amb el teatre institucional per tal d'exigir com a mínim el 50 % de la programació en català, amb espectacles dignes. No ha fet campanyes entre els seus socis —descomptes, etc.— ni ha arribat a ajudar en la producció d'espectacles. En tot cas, la institució pública —els socialistes— no pot ser

català no depèn de l'idioma, sinó de la qualitat de l'espectacle. Ara bé, «si hi ha més text que expressió visual, la gent, sobretot els escolars, té una certa prevenció».

La creació del Centre Dramàtic de la Generalitat valenciana proposa —segons Ximo Vidal— un control de la producció teatral, ja que «en aquest país no hi ha producció ni productors, i els grups s'ho han de fer tot ells. El control, fins ara, és més econòmic que artístic —et demanen més factures que nivell artístic—, i per això el nivell dels espectacles no puja. No hi ha reciclatge d'autors».

Quant a la formació actoral, Manuel Molins subratlla que «una gran part dels nostres actors parlen apitxat i tenen una prosòdia molt sainetera. Això és un problema que s'hauria de resoldre a través de cursos de dicció. Hauria de ser cosa —m'imagino— del Gabinet d'Ús i Ensenyament. La qüestió de parlar bé és fonamental, perquè el teatre té molt d'improvisació».

El teatre, un món fantàstic i caòtic. Hi ha algú que no vol entrar en situació —o no pot. Caldria abaixar-li el teló. □